

**Комунальний заклад дошкільної освіти (ясла-садок)
комбінованого типу №5 «Сонечко»
Сокальської міської ради Львівської області**

Метод інтелектуальних карт в освітній роботі з дітьми дошкільного віку

**З досвіду роботи вихователя
Руслани Савчук**

2025 рік

Метод інтелектуальних карт в освітній роботі з дітьми дошкільного віку - Сокаль: Комунальний заклад дошкільної освіти (ясла-садок) комбінованого типу №5 «Сонечко» Сокальської міської ради Львівської області , 2025. – с.34

Метод інтелектуальних карт ґрунтується на наочно-образному мисленні дитини, який є основним в дошкільному віці. Інтелектуальні карти - це потужний візуальний метод , що надає універсальний ключ до розкриття потенціалу, наявного в мозку кожного, це графічне вираження процесів багатовимірного мислення.

У методичному посібнику подано рекомендації з використання інтелектуальних карт у навчально-виховній роботі з дітьми дошкільного віку та конспекти занять з даної теми.

Для вихователів закладів дошкільної освіти.

Схвалено педагогічною радою КЗДО (ясла-садок) комбінованого типу №5 «Сонечко» Сокальської міської ради (протокол №2 від «16» грудня 2025 року)

Укладач: вихователь Савчук Р.В.

Рецензент: консультант КУ «ЦПРПП» Сокальської міської ради Шукатка І.Є.

Зміст

1.	Вступ	3
2.	Що таке інтелектуальні карти?	3
3.	Головні переваги інтелектуальних карт	4
4.	Складові інтелектуальної карти	5
5.	Правила створення інтелектуальних карт	7
6.	Конспект інтегрованого заняття для дітей середньої групи Мандрівка до музею керамічного посуду ».....	12
7.	Конспект заняття для дітей старшої групи «Мандрівка в Космос »	17
8.	Конспект інтегрованого заняття з дітьми старшої групи « Пригоди Феї квітів »	22
9.	Конспект заняття для старшої групи « Вчимося користуватися грошима з Афлатуном »	29
10.	Висновки	33
11.	Список використаних джерел.....	34

Вступ

Сьогодення все наполегливіше вимагає пошуку таких форм і методів навчання, впровадження яких сприяло б якійсь освіті дошкільників, формуванню інноваційної культури педагогів, реалізації державних вимог до рівня сформованості компетентності особистості, створенню умов для повноцінної життєдіяльності дітей.

Творчий пошук надав мені можливість познайомитись з дивовижною і захоплюючою технологією - інтелектуальні карти. Автор - винахідник інтелектуальних карт є Тоні Бьюзен, психолог, фахівець з навчання та розвитку інтелекту. Англійський психолог, відомий дослідник із проблем інтелекту, психології навчання і проблем мислення Тоні Бьюзен значно спростив техніку побудови інтелектуальних карт для дітей, а також зробив їх такими, що будуються навколо центральної думки або проблеми. Саме така технологія вперше була представлена світу весною 1974 року у його книзі «Супермислення».

Використання інтелектуальних карт є одним із інноваційних та ефективних методів пізнавального розвитку та розвитку мовлення дітей. У вітчизняній дошкільній освіті методику застосування карт розумових дій розробила Наталія Гавриш. На основі її методики, я розробила ряд конспектів з використанням інтелектуальних карт та впроваджую їх в організаційний освітній процес у наш заклад дошкільної освіти.

Інтелектуальні карти є прямим застосуванням та формою графічного вираження радіантного мислення. Це - схема яка візуалізує певну інформацію при її обробці людиною, її завжди будують навколо центрального об'єкта. Кожне слово та його графічне зображення стає центром наступної асоціації, а весь процес створення інтелект - карти – відображенням нескінченних ланцюгів – асоціацій, які відходять від центру.

Я широко використовую інтелектуальні карти у методичній роботі як інтерактивний метод роботи з дошкільнятами, адже їх застосування забезпечує:

- активізацію мислительних процесів;
- встановлення логічних взаємозв'язків різних понять;
- інтерактивну та творчу взаємодію дітей;
- значну економію часу при структуруванні, групуванні та запам'ятовуванні інформації.

Набутий досвід свідчить, що використання інтелектуальних карт у практичній діяльності вихователя значно підвищив ефективність навчально-виховної роботи з дітьми дошкільного віку. А також, я використовую під час розроблення проєктів та прийняття рішень щодо розв'язання конкретних проблем.

Метод інтелектуальних карт ґрунтується на наочно-образному мисленні дитини, який є основним в дошкільному віці. Інтелектуальні карти - це потужний візуальний метод, що надає універсальний ключ до розкриття потенціалу, наявного в мозку кожного, це графічне вираження процесів багатовимірного мислення.

Інтелектуальна карта в роботі з дітьми дошкільного віку — це візуальний метод подання інформації, що допомагає систематизувати знання, розвивати логіку, пам'ять, мислення та мовлення дітей. Вона являє собою схему з центральним поняттям, від якого відходять гілки з пов'язаними словами, ідеями та малюнками, що стимулює творчі здібності та асоціативне мислення.

Що таке інтелектуальні карти?

Інтелект карти - це потужний візуальний метод, що надає універсальний ключ до розкриття потенціалу, наявного в мозку кожного, це графічне вираження процесів багатовимірного мислення. Інтелект-карта відображає зв'язки (сміслові, асоціативні, причинно- наслідкові та інші) між поняттями, частинами, складовими проблеми або предметної області, яку ми розглядаємо. Цілі створення карт можуть бути різні: запам'ятовування складного матеріалу, передача інформації, прояснення будь-якого поняття.

Використання інтелект-карт – це унікальний і простий метод запам'ятовування інформації, що сприяє розвитку зв'язного мовлення дітей та розвитку творчих здібностей. Допомогає формувати у дітей цілісну картину світу через вміння встановлювати взаємозв'язки між об'єктами та явищами довкілля, сприяє розумінню взаємозалежностей у довкіллі – існування зв'язку всього з усім.

В процесі складання карт активізується мислення, адже карта спонукає дітей до роздумів, міркувань. Розуміння певного поняття значно розширюється тому, що пов'язане з іншими поняттями, предметами, об'єктами навколишнього. Це **наочний посібник**, який прямо перед дитиною, естетично оформлений, його розглядати цікаво і приємно завдяки застосуванню кольору та образів. Під час складання карт розумових дій дошкільники самостійно і послідовно висловлюють свою думку, активні, відповідають повними реченнями, словник дітей збагачується.

Головні переваги інтелектуальних карт

- Під час роботи над побудовою інтелект-карти активізується процес мислення та генерації нових ідей, відповідно, розвивається логічне та креативне мислення.
- Під час створення такої схеми мозок переосмислює та структурує інформацію у більш зручному для себе форматі, відповідно, її легше усвідомити та запам'ятати.
- Відображення будь-яких відомостей у форматі інтелект-карти впорядковує усі ключові питання та структурні елементи, а також дозволяє побачити одночасно ключові причинно-наслідкові зв'язки щодо певного питання у межах єдиної картини.
- При ознайомленні з новою інформацією, що відображена у форматі інтелект-карти, мозку легше її відокремлювати та сприймати з яскравої схеми, ніж із суцільного тексту.

Інтелектуальні карти задають смисли навчально-пізнавальній діяльності, тому їх доцільно використовувати на занятті будь-якого виду. Особливо ефективні вони для організації інтегрованих занять. Адже ключове слово схеми становить смисловий стрижень, навколо якого «об'єднуються» різні види діяльності дітей і галузі знань.

Тож, готуючись до заняття, представте його тему як образ багатоаспектного поняття чи явища. Ви можете скласти інтелектуальну карту самостійно або обирати готову. Відтак підготуйте демонстраційний та роздатковий матеріал для оформлення майбутньої карти разом із дітьми. Для створення інтелектуальної карти використовуйте:

- Картинки й літери, вирізані з журналів, рекламних буклетів тощо;
- Образотворчі роботи дітей або їх фрагменти;
- Надписи, які зробили вихователі або діти;
- Символи-позначення тощо.

До пошуку ресурсів для виготовлення інтелектуальної карти залучайте батьків вихованців.

Під час виготовлення інтелектуальної карти можна застосовувати нетрадиційні зображувальні техніки.

На початку заняття повідомте дітям ключове слово або поняття і запропонуйте подумати про таке:

- Що їм нагадує слово\поняття;
- З якими словами воно «дружить»;
- Як розуміти це слово\поняття.

Складові інтелектуальної карти

У процесі роботи з інтелектуальною картою виділяйте такі складові: термінологічна, художньо-лексична, рухова або тілесно-орієнтована.

Перший крок — термінологічний

Мета термінологічної складової – зосередити увагу дітей на ключовому слові. Відтак разом із дітьми сформууйте понятійне поле, що утворює різні смисли ключового поняття.

Оберіть один із варіантів роботи з ключовими поняттями теми за картою:

- Формування базових ідей за принципом «квітка асоціацій» та укладання цілісної карти впродовж заняття;
- Робота з однією ідеєю-гілкою та детальне її опрацювання.

Упродовж заняття спільно з дітьми вибудовуйте схему інтелектуальної карти.

Щоб сформувати понятійне поле, використовуйте такі методи, як-от: бесіда, полілог, гра «запитання-відповідь».

А ще запропонуйте дітям:

- Намалювати символічні зображення названих слів;
- Показати пальчиками, зобразити рухами, жестами;
- Знайти серед інших потрібну картинку тощо.

Символічне зображення названих слів можете намалювати на карті. Будьте готові до того, що на занятті діти можуть запропонувати власну логіку міркувань, і заготовлену схему доведеться дещо змінити.

Другий крок — художньо-лексичний

Мета художньо-лексичної складової – уточнити розуміння дітьми значення слів \понять; вправляти у складанні словосполучень, речень, висловлюванні думок, спонукати знаходити приклади в літературних і фольклорних творах.

Застосовуйте такі методи і прийоми:

- Читання та розповідання віршованих і прозових творів;
- Промовляння чистомовок, віршів, коротких текстів у супроводі пальчикових ігор;
- Загадування та відгадування загадок;
- Проведення лексично-граматичних вправ.

Важливо розгорнути смислове поле на якомога ширшому матеріалі – природа, світ людських взаємин, математичні відношення, задіяти художні уявлення, сенсорні відчуття дітей.

У такий спосіб інтегруйте змістовий матеріал заняття.

Третій крок — тілесно-орієнтований, або руховий

Рухова або тілесно-орієнтована складова у часі чітко не визначена. Її слід передбачити в будь-якій частині заняття, щоб підтримувати оптимальну динаміку заняття, стимулювати інтерес і пізнавальну активність дітей, створювати позитивний емоційний фон.

Дошкільники відчують постійну потребу в русі. Щоб її задовільнити, використовуйте рухи, що тематично пов'язані зі смислами заняття:

- Пальчикові ігри;
- Рухові вправи;
- «Руханки» чи фізкультхвилинки;
- Рухливі ігри.

Четвертий крок - продуктивний, чи проєктувальний

Останній крок має бути орієнтованим на створення спільного кінцевого продукту, тому він може бути названий залежно від цілей, окреслених педагогом.

Мета цього етапу — об'єднати дітей спільною діяльністю, збагатити досвід активної участі у взаємодії з ровесниками та дорослими, вправлятися в ініціюванні власних ідей, дій, навчитися домовлятися, наполягати, підкорятися, тобто діяти разом. Спільний результат, разом створений продукт викликають радість і залишаються у пам'яті дитини. Це може бути невеличка інсценівка, заповнення групового часопису, соціально-ігрове проєктування тощо.

У своїй роботі під час створення інтелектуальних карт я дотримуюся певних правил.

Десять простих правил створення інтелект – карт

1. Починаємо з центральної ідеї посередині чистого аркуша, використовуючи малюнок і хоча б 3 кольори.
2. Використовуємо картини, символи, і заповнюємо ними весь вільний простір.
3. Вибираємо ключові слова і друкованим текстом наносимо на гілки, використовуючи верхній і нижній регістри.
4. Кожен елемент (слово, картинка) повинен мати власну гілку.
5. Лінії повинні бути з'єднані, починаючи від центральної ідеї. Центральні лінії товстіші, органічні і текучі.
6. Робимо лінії такої ж довжини, як і слово(картинка)
7. Використовуємо кольори на власний розсуд і на всій карті пам'яті.

8. Розробляємо свій особистий стиль.
9. Використовуємо акценти і показуємо асоціації на своїй карті пам'яті.
10. Зберігаємо ясність інтелектуальної карти, використовуючи радіальну ієрархію в цифровому порядку

Інтегрування видів діяльності дошкільників

Робота з інтелектуальними картами – ефективний спосіб інтеграції діяльності дітей старшого дошкільного віку під час організації окремих тематичних занять або днів. Діти глибше осягнуть певну тему чи поняття, зрозуміють взаємозв'язки різних об'єктів та явищ довкілля, коли створюватимуть інтелектуальну карту спільно з вихователем.

Інтелектуальна карта як продукт спільної діяльності вихователів і дітей у межах теми має такі переваги:

- Розвиває креативний потенціал дітей і педагогів;
- Спонукає до аналізу, узагальнення, систематизації, рефлексії;
- Сприяє соціальному розвитку дітей;
- Активізує міжособистісну комунікацію;
- Сприяє формуванню лідерських якостей у дітей.

Інтелектуальна карта в роботі з дітьми дошкільного віку — це візуальний метод подання інформації, що допомагає систематизувати знання, розвивати логіку, пам'ять, мислення та мовлення дітей. Вона являє собою схему з центральним поняттям, від якого відходять гілки з пов'язаними словами, ідеями та малюнками, що стимулює творчі здібності та асоціативне мислення.

Саме використання інтелектуальних карт допомагає дітям ефективно опрацювати інформацію, знайти відповідь на різні запитання. Створюючи інтелектуальну карту дошкільнята застосовують свої знання, досвід, творчий та інтелектуальний потенціал. Спільна робота між дітьми допомогла знайти взаємозв'язок між ключовими поняттями. впливу.

Ця технологія була мною використана у різних видах діяльності з дітьми дошкільного віку.

Спочатку у своїй роботі відображаю одну тему, яка поступово ускладнюється на стільки, на скільки це необхідно для розуміння теми. Для створення інтелектуальних карт дітьми використовуються різні ілюстрації, картинки, моделі-образи, які потім вирізують самі діти з журналів, газет, а ще використовують власні символи.

Ця робота дає можливість дітям обрати тему, надає можливість вільного спілкування з однолітками. Робота з інтелектуальними картами

проводилась під час мовленнєвої діяльності як індивідуально так і фронтально.

Через певний час я помітила позитивну динаміку у розвитку зв'язного мовлення: поповнився словниковий запас; покращилась лексико – граматична структура мови; діти навчилися зв'язно, послідовно викладати свої думки, розповідати про події з навколишнього життя.

Разом з цим помітила, як використання інтелектуальних карт позитивно впливає на пізнавальну активність дітей, розвиток логічного мислення, підвищує інтерес до краси власної мови, до оточуючого світу, сприяє розвитку пам'яті, уяви.

Для того щоб з'ясувати як допомагають у розвитку дошкільнят інтелектуальні карти, я звернула увагу на те ,що у дошкільнят розвинулось:

- спілкування;
- обмін думками;
- цікавою дискусією;
- співпрацю;
- розуміння проблеми;
- самоосвіту.

Робота по використанню методу інтелектуальних карт триває в моїй діяльності упродовж кількох років, за цей період не втратила своєї ефективності, новизни. Інтелектуальна карта це методичний інструмент вихователя в організації роботи з дітьми дошкільного віку.

Застосування інтелект - карт в цілому сприяє всебічному розвитку дитини.

Використання інтелект - карт неодноразово довело свою ефективність як інтерактивний метод роботи з дітьми дошкільного віку.

«Мандрівка до музею керамічного посуду»

Конспект інтегрованого заняття для дітей середньої групи

Мета:

Поглиблювати знання дітей про гончарство: особливості праці гончаря; різні види гончарних виробів: глечиками, мисками, макітрами, горщиками, горнятами.

Активізувати словник дітей професійною лексикою.

Використовувати інноваційні технології: ТРВЗ (друдли), «Сендплей», розвивати у дітей логічне і абстрактне мислення, зв'язне мовлення, пам'ять, увагу, фантазію.

Продовжувати формувати у дітей уявлення про кількісну та порядкову лічбу в межах 4. Закріпити знання про геометричні фігури за допомогою логічних блоків Дьєнеша, порівнювати їх та групувати за різними ознаками. Закріплювати навички розміщення предметів (ліворуч, праворуч, між. попереду).

Продовжувати вчити дітей створювати інтелектуальні карти, як цілісну картину пізнавальних дій навколо ключового поняття, моделювати, уміти розмірковувати, робити висновки.

Виховувати повагу до людей праці, бажання допомагати одне одному, естетичний смак, охайність у роботі.

Обладнання: інтелектуальна карта, глиняні вироби (глечики, макітра, горнятка, миски, горнятка – двійнятка), друдли, дощечки з манкою, ілюстрації глиняних виробів, зображення гончаря за роботою, набір «Логічні блоки Дьєнеша».

Хід заняття:

Організація дітей.

Вихователь: Діти, сьогодні до нас у групу завітали гості. Вони хочуть побачити які в нас гарні та розумні діти.

- Треба разом привітатись! Добрий день!

Дружно, весело сказати! Добрий день!

Вліво, вправо поверніться,

Своїм друзям посміхніться!

Добрий день! Добрий день! Добрий день!

Вихователь: Ви всі любите слухати та розповідати казки.

- Пригадайте, в якій казочці посварились тваринка з пташкою?

- Що з ними сталося?

- Герої казки надіслали нам повідомлення. Але воно незвичайне і я не можу сама прочитати його, тож прошу вашої допомоги.

\ Показ друдлів \

- Як на вашу думку чим вони писали це повідомлення?

- А як ви думаєте чи змогли б вони їсти з горнятка та з макітри?

- Чи можна помирити Журавля і Лисичку? І як?

\ Підібрати посуд \

Вихователь: А який є посуд?

- Де ми бачили глиняний посуд?
- Давайте поспробуємо зрозуміти які ж то бувають гончарні вироби і хто їх виготовляє.
- У цьому нам допоможе інтелектуальна карта.

Складання інтелектуальної карти.

Завдання 1. «Що ми хочемо побачити – хто виготовляє і з чого глиняні вироби?»

Вихователь: Зараз ми перейдемо у майстерню майстра.

- Щоб пригадати хто виготовляє і з чого виготовляють глиняні вироби нам потрібно виконати різні завдання:
- Перед вами є різні глечики. У середині цих глечиків є матеріал, який потрібний для виготовлення виробів. Ви повинні опустити ручку в глечик і дізнатися що там є.

Глечики:

- Глечик з глиною;
- Чи можна ліпити з піску, землі?
- Глечик з водою;
- А чи можна замість води додати до глини молоко, сік? Чому?
- Глечик з деревом;
- Як на вашу думку, чи можна виготовляти глиняні вироби на камені?
- Глечик з сірниками.

\ Розгляд печі (ілюстрація) \

Скласти з розрізаних частин – гончаря.

- Складіть, будь – ласка, малюнок із частин і ви пригадаєте, хто ж виготовляє глиняні вироби. (Робота в парах)
- Чи може звичайна людина виготовити глиняний виріб?

Підсумок:

- То з чого виготовляють глиняний посуд?
- Як називається людина яка виготовляє глиняний посуд?

Вихователь: Молодці! Ви вправно справилися із завданням.

Завдання 2. «Ми хочемо дізнатись які є гончарні вироби»

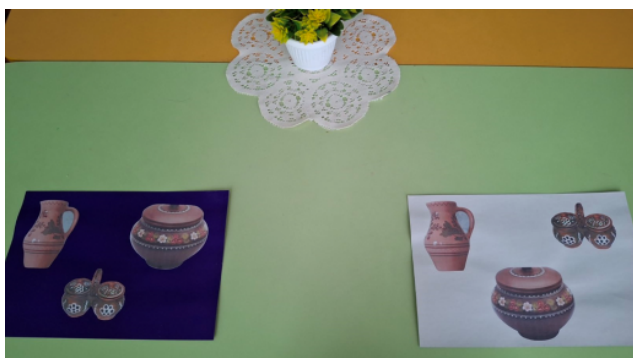
Вихователь: Тепер попрошу вас перейти у наш міні – музей кераміки.

- Що ви бачите в музеї?
- Давайте розглянемо який тут гарний посуд.
- 1. Скільки всього виробів стоїть перед вами? Полічіть.
- 2. Дидактична вправа «Який за порядком?»
 - Який за порядком стоїть глечик?
 - Яка за порядком стоїть макітра?
 - Яке за порядком стоїть горнятко?
- 3. Дидактична вправа «Що зайве?»
(поставити пластмасове, металічне, скляне горнятко)
 - Чому воно зайве?
- 4. Дидактична вправа « Що де стоїть? »
- 5. Логічні блоки Дьенеша «Веселі глечики»
- 6. Дидактичні ігри «Добрати частинку до розбитого глечика»,
«Лабіринти»

(діти виконують завдання на килимку)

Підсумок:

- Ось бачите який є гарний глиняний посуд.

Завдання 3. «Що ми відчуваємо коли беремо в руки глиняні вироби?»

Психогімнастичний етюд «Глиняні вироби»

- Ми з вами перетворимось на різні глиняні вироби.

\ Діти показують рухами вироби \

- А коли глечики бувають веселі? (чисті, помиті) (показ мімікою)

- А коли макітра буває сумною ? (брудна, не помита) (показ мімікою)

Підсумок:

- Щоб глиняні вироби довго нам служили, ми повинні за ними добре доглядати. І у них буде зберігатися смачна їжа.

Завдання 4. «Що ми знаємо про глиняний посуд»

Вихователь: В моєму музеї посуд незвичайний: хто в горщик загляне – той завдання дістане.

\ Діти беруть ілюстрації глиняного посуду і відповідають на запитання \

- Що можна зберігати в глиняному посуді?

- А чи може глечик бути для когось хаткою?

- Що можна приготувати в горщику?

Вихователь: Всі ви добре сьогодні попрацювали у моєму музеї, але залишилося ще одне завдання.

- Чи згодні ви створити цікаві, незвичайні глечики, макітри, горнятка, миски для наших героїв з казки « Лисичка та журавель ».

- Давайте заплющимо оченята і уявимо вироби які змінили колір, форму.

\ Малювання глечиків на піску (манка). «Сендплей» \

Вихователь: Поки ви виконували завдання, я взяла найбільший глечик і хочу щоб ви кожен своєю долонькою положили в нього побажання.

- Я хочу щоб усі люди були здорові.

- Я хочу щоб був мир...

\ Діти виконують завдання \

- А тепер ваші гарні побажання перетворилися на маленькі глечики добра і миру. І ми їх подаруємо гостям.

\ Діти роздають гостям глечики \

- Молодці! Ви гарно сьогодні попрацювали, час нам відпочивати.

«Мандрівка в Космос»

Конспект заняття для дітей старшої групи

Мета:

Розширювати уявлення дітей про космос, планети Сонячної системи, Місяць. Сприяти розвитку пізнавальної активності дітей.

Продовжувати вчити дітей створювати інтелектуальні карти, як цілісну картину пізнавальних дій навколо ключового поняття, моделювати, уміти розмірковувати, робити висновки.

Закріпити навички малювання у графічному редакторі Paint на комп'ютері.

Удосконалювати навички складання з частин ціле. Складати «Танграм».

Розвивати логічне мислення, зв'язне мовлення пам'ять .

Виховувати бажання допомагати одне одному.

Матеріал:

Ілюстрації «Космос», інтелектуальна карта, дидактична гра «Танграм», дидактична гра «Склади ціле», друдли, предметні картинки, емблеми космонавтів, комп'ютери .

Хід заняття:

Вихователь: Діти, сьогодні до нас у групу завітали гості. Вони хочуть побачити які в нас гарні та розумні діти.

Вихователь: Діти, а ви знаєте, що цієї ночі над нашою планетою пролітала Комета і губила за собою зірочки. І ось одна зірочка потрапила до нас.

- Але зірочка збентежена куди ж це вона потрапила?

- Як називається планета, на якій ми живемо? \ Земля \

- Якої форми наша Земля? \ Круглої \

\ Діти, стають в коло і показують яку форму має Земля \

- Як називається супутник Землі? \ Місяць \

\ Діти показують – Дівчатка –Земля, а хлопчики – супутник. Земля рухається навколо себе, а супутник біля неї. \

- Яка найбільша Зірка в космосі? \ Сонце \

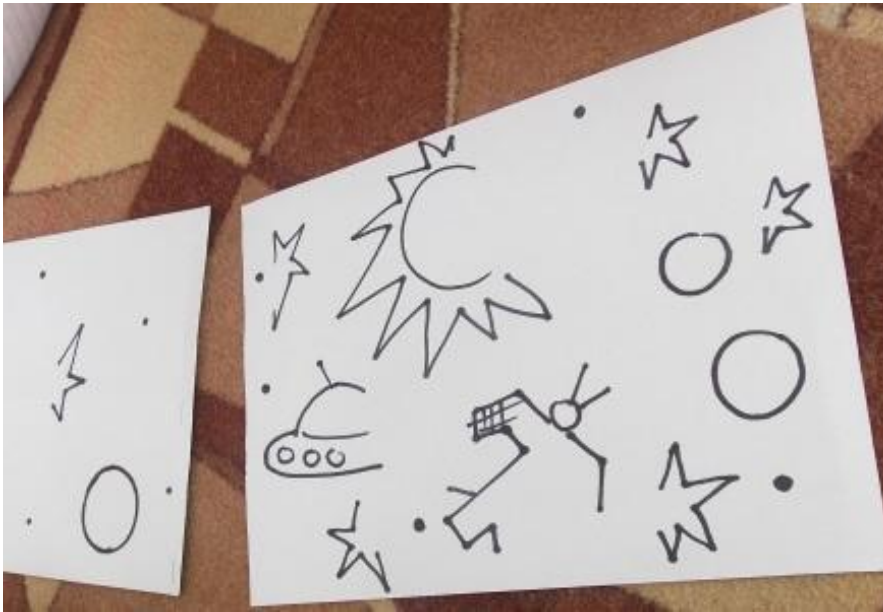
\ Діти показують. Хлопчики в коло. Дівчатка тримають за руку хлопчиків. \

- Як називається зірка з хвостом? \ Комета \

\ Діти показують комету \

Вихователь: Зірочку дуже зацікавили ваші розповіді про свою планету. І вона щось хоче вам запропонувати. Ось тут є незвичайні листочки, що на них я не можу зрозуміти, допоможіть мені.

\ Розгляд дітьми друдлів \

Читання запрошення.

«Всі зірочки Сонячної системи запрошують діток дитячого садочку «Сонечко» в космічну мандрівку».

Вихователь: Чи можемо ми зараз полетіти в космос? Чому?

Отож, нам потрібно підготуватись до мандрівки.

Один, два, три, чотири, п'ять –

Космос почнемо вивчати,

Сонце вивчимо, планети,

Ясні зорі і комети

Ми вітання всім шлемо –

Дружно в космос летимо!

Вихователь: Зараз ви всі стаєте командирами космічних кораблів, а я буду вашим помічником.

- Давайте поспробуємо зрозуміти що ж таке Сонячна система.

Складання інтелектуальної карти.

Завдання 1. «Що ми бачим в Сонячній системі? »

Вихователь: Зараз ми з вами перейдемо у науково – дослідницький центр, нам потрібно побачити будову Сонячної системи. Але щоб дізнатись що ми хочемо побачити в Сонячній системі нам потрібно виконати такі завдання:

1. Скласти з частин ціле. \ Пазли \

2. З'єднати крапки за допомогою цифр.

- Що ми бачимо в Сонячній системі? \ Сонце, Кому, Місяць.... \

Вихователь: ... історії із завданням.

Завдання 2. «Що ми хочем дослідити в Сонячній системі?»

Вихователь: А тепер попрошу вас перейти за пульт центру керування

польотами.

\ Діти сідають на крісла і причіпляють емблеми космонавтів\

- Що ми хочемо дослідити в Космосі?

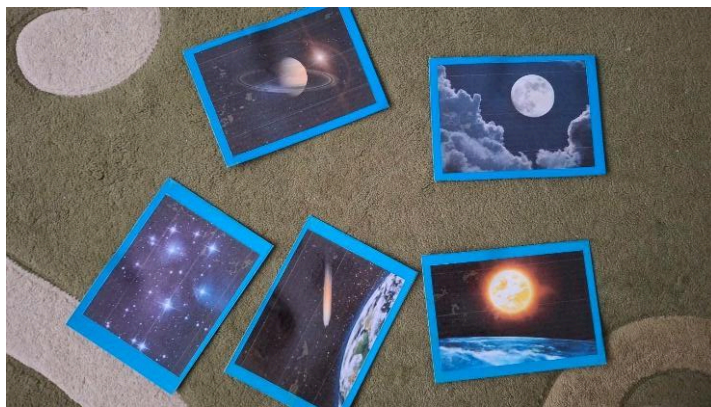
Вихователь: Командири космічних кораблів ознайомте нас із завданнями своєї експедиції, рапортуйте.

\ Дітям пропонуються предметні картинки \

1. Командир космічного корабля № 1. Рапортуйте!
 - Ми вирушаємо в гості до комети, хочемо дізнатись де вона живе?
2. Командир космічного корабля № 2. Рапортуйте!
 - Ми летимо у швидкісному кораблі до Сонця. Хочемо дізнатись, чи воно дуже гаряче.
3. Командир космічного корабля № 3. Рапортуйте!
 - Ми вилітаємо в космос і хочемо дізнатись як виглядає Земля із Космосу.
4. Командир космічного корабля № 4. Рапортуйте!
 - Ми хочемо дослідити планету Сатурн, і дізнатись чи там є життя.
5. Командир космічного корабля № 5. Рапортуйте!

№6.

- Ми хочемо дослідити Зірки, дізнатись чи як вони світять.

6. Командир космічного корабля Рапортуйте!

- Ми хочемо полетіти на Місяць

та дізнатись чи там ростуть рослини.

Вихователь: Тепер ви стали всі справжніми космічними дослідниками.

Завдання 3. «Що ми відчуваємо в Космосі?»

- Як ви думаєте, що в космосі відчувають космонавти? \ Невагомість \ Невагомість – це сповільнені рухи.

Вправа «Покажи сповільнену фігуру»

\ Показати фігури зірки, сонця, ракети, Комети... \

Завдання 4. «Що ми знаємо про Сонячну систему?»

- Ми з вами відвідали Сонячну систему і дізналися що:

- У Сонячній системі є скільки планет? \ 8 \

- Як ви вважаєте чи змогла б існувати наша планета без Сонця? Чому?

Вихователь: Всі ви добре сьогодні попрацювали у Космічному центрі, але залишилося ще одне завдання.

- Чи згодні ви створити цікаві, незвичайні планети для наших зірочок.

- Давайте заплющимо очі і уявимо планети, які змінили колір, форму.

Вихователь: Отож, сідаєм за комп'ютери, але перш ніж приступити до виконання завдання, потрібно зробити пальчикову вправу.

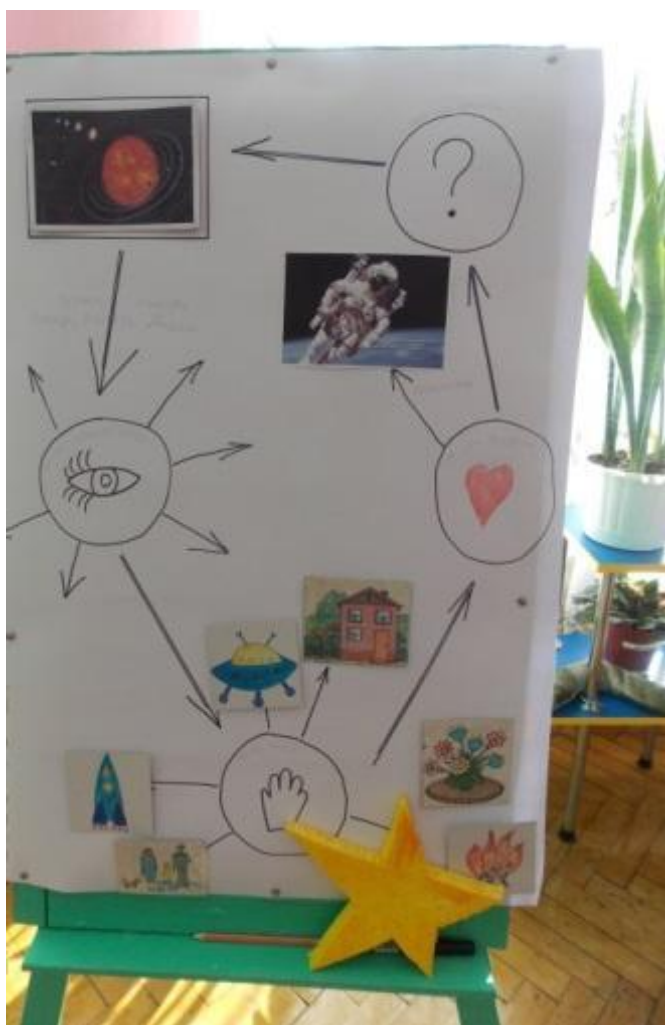
Одна підгрупа дітей виконує завдання на комп'ютері. Потім виконує гімнастику для очей.

Друга підгрупа дітей виконує завдання «Скласти танграм»

Через 3 – 4 хв. Діти міняються завданням.

Вихователь: А тепер посадіть планету на долоньку і познайомте її із Зірочкою.

- Зірочка дуже задоволена вами, ви розумні, кмітливі діти.
- Але нашій Зірочці пора доганяти свою маму – Кому, а нам пора поспішати на космічну прогулянку.

«Пригоди Феї квітів»

Конспект інтегрованого заняття для дітей старшої групи

Мета:

Розширити, поглибити, узагальнити знання дітей про воду, про її значення в житті людини;

Формувати елементи наукових знань про основні екологічні фактори розвитку живої і неживої природи та взаємозв'язки і залежності між ними;

Збагатити життєвий досвід дітей, сприяти розвитку мовлення, формувати у дітей необхідність берегти і економити воду;

Прищеплювати правила поведінки у довкіллі;

Розвивати позитивні емоції, доброзичливість, вміння працювати групах;

Розвивати технічні навички малювання різними техніками, творчу фантазію;

Виховувати уміння зосереджуватися та виконувати завдання, викликати зацікавленість у пошуково – дослідницькій діяльності.

Обладнання: інтелектуальна карта, таблиці: «Вода у природі», «Кому потрібна вода», д/гра «Кому потрібна вода», д/гра «Де є вода», мікроскоп, глобус.

Дослід №1: склянки з водою забарвлені у різний колір, листя капусти.

Дослід №2: 2 склянки з звичайною водою, вода кип'ячена, живці рослин.

Дослід № 3: пластикові склянки з водою для кожної дитини.

Дослід № 4: склянки з водою. Земля і гравій.

Дослід №5: пластикові контейнери з землею, гравієм.

Дослід № 6: пластикові контейнери з водою, лід.

Хід заняття:

Організація дітей.

Вихователь:

- Діти, сьогодні до нас у групу завітали гості. Вони хочуть побачити які в нас гарні та розумні діти.
- Прийшли ми з вами в цю кімнату,
Доброго ранку присутнім сказати.
Щоб разом всіх вас привітати.
Бо день прекрасний настає,
Усім вам усмішки несе.
Дзінь – дзелень, дінь – дзелень,
Починаєм новий день!
Станьте рівно, посміхніться,
На сусіда подивіться,
Спинку рівно порівняймо
І пригоду починаймо!

Вихователь:

- Діти, до нас прийшла Фея Квітів, у неї до нас велике прохання, її улюблені квіти стали гинути. Фея просить нас допомогти їй врятувати їх.

Вихователь:

- Найкращою прикрасою приміщення є живі рослини.
- Ви погоджуєтесь. Що рослини живі?
- Чому?
- А які є кімнатні квіти ?
- Де вони живуть?
- Давайте поспробуємо зрозуміти які ж то бувають кімнатні рослини і як доглядати за ними
- У цьому нам допоможе інтелектуальна карта.

Складання інтелектуальної карти.

Завдання 1. «Що ми хочемо побачити – які бувають кімнатні рослини ?»

Вихователь: Зараз ми перейдемо у дослідницьку лабораторію.

- Щоб пригадати які бувають кімнатні рослини і як вони ростуть нам потрібно виконати різні завдання:

1. Ми зараз пригадаємо, як з маленького пагінця виросла велика красива квітка.

Робота з картинками «Етапи розвитку рослини».

Вихователь показує демонстраційну картку. Діти називають кожний етап розвитку рослини: насіння, паросток, стебло, листочки, рослина з пуп'янками, велика квітуча рослина.

2. Дидактична гра «Що за чим?»

Діти викладають картинки в тій послідовності, як росте рослина та називають етапи розвитку рослини.

3. Скласти з розрізаних частин – кімнатні рослини.

- Складіть, будь – ласка, малюнок із частин і ви пригадаєте, які є кімнатні рослини. (Робота в парах)

4. Конструювання «Квітка в горщику»

(Робота з геометричних фігур)

Підсумок:

- Як називаються рослини, які ростуть в кімнаті?

Вихователь: Молодці! Ви вправно справилися із завданням.

Завдання 2. «Ми хочемо дізнатись як потрібно доглядати за кімнатними рослинами»

Вихователь: Тепер попрошу вас перейти до нашого куточка природи.

- Насамперед потрібно навчитися розуміти мову рослин. Вони не вміють говорити, як ми з вами. Але якщо уважно спостерігати за ними, можна зрозуміти про що вони просять або що хочуть розповісти. Давайте подивимось на квіточки і дізнаємось, про що вони нам говорять?

- Що ви бачите в куточку природи?

- Подивіться – но діти:

- В горщику рослина, її листя повисло, вона дуже сумує. Вгадаємо її думки.

- Як ви думаєте чому сумує рослина?

- Їй не вистачає вологи.

- Отже, що потрібно зробити?

- Чи вся водичка підходить рослинкам?

- Давайте ми з вами розглянемо яка буває водичка.

Дослід №1. Вода (ллється, капає, розливається)

Матеріал: різні ємкості для води, вода.

Хід досліду: Продемонструвати властивість води: розливається в різних напрямках, утворює плями різної форми і розміру. Вода ллється єдиною цівкою з посудини носиком (чайник, глечик, поливальниця) і кількома цівками, з посуду, що має овальний або круглий отвір. Чому?

Дослід № 2. «Рослини п'ють холодну чи кип'ячену воду».

Матеріал: два однакові живці будь-якої кімнатної рослини, 2 склянки (1- з відстояною водою, взятою із водопровідного крану, а 2 - з кип'яченою водою).

Хід досліду: Візьміть два однакові живці будь-якої кімнатної рослини з швидкою вегетацією і помістіть їх у дві склянки.

1. З відстояною водою, взятою із водопровідного крану.
2. З кип'яченою водою.

Через кілька днів розгляньте обидва живці. Рослина з першої склянки вже має маленький корінець і готова до висадки у ґрунт, а в другій не помітно ніяких змін (негайно за допомогою дітей треба вжити заходів для порятунку рослини).

Висновки: рослини потребують води, яку взято з водопровідного крану, що відстоялася протягом деякого часу. В ній є необхідні речовини для росту і розвитку рослин; кип'ячена вода непоживна через те, що під час нагрівання й кип'ятіння корисні речовини в ній загинули.

- Отже поливати рослини потрібно не гарячою і не холодною водою, а водою кімнатної температури.
- Як ми можемо дізнатися, які рослини потребують поливу?
- Чи всім рослинам потрібно багато води?
- А ще коріння рослини повинні дихати, і щоб вони могли це зробити потрібно рихлити землю. (Картинка)
- Давайте розглянемо який ґрунт потрібний для наших рослин.

Дослід 1.

- Запам'ятайте колір землі, а тепер додайте трохи води.
- Що ви бачите?
- Міркування дітей

Дослід №2

- Додайте в землю крейду і розмішайте.
- Що ви побачили?
- Міркування дітей

Дослід №3

- Додайте в баночку із землею трохи більше води, ніж самої землі. Розмішайте.

- Що сталося? Чому земля перетворилася в рідину?
 - А коли земля на вулиці буває мокрою?
- (діти витирають руки серветками).

Дослід «Повітря є скрізь».

Матеріал: банка, поліетиленовий пакет.

Хід досліду: Продемонструвати порожню відкриту банку, поліетиленовий пакет. Запитати, що в них є. Запропонувати кожній дитині згорнути щільно складений поліетиленовий мішечок з боку отвору в трубочку рухати від

себе. Що сталося? (повітря, яке було в мішечку, ми поступово зібрали до купи, про що свідчить повітряна «подушечка», що утворилася в результаті наших дій).

Банку опустити дном у відро з водою. Чому вода не набирається у банку? Діти роблять висновок, що повітря прозоре, воно є в банці, в пакеті, в інших предметах, які стоять на столах, воно нас оточує.

Дослід «Де ще є повітря?».

Матеріал: камінці, цеглинки, пісок, шматочки паралону, глина.

Хід досліду: У банку з водою по черзі вкиньте цеглинку, жменьку піску, поролону, глину. В другу баночку — грудочку землі. Спостерігайте появу бульбашок навколо предметів. Що це? (Повітря). Звідки з'явилися бульбашки, що містять повітря? Воно містилося всередині вкинутих у воду речовин. Отже, повітря не видно, бо воно прозоре, але воно є в речовинах.

Висновки: повітря є в предметах, які нас оточують.

- А ще нашим рослинкам потрібне світло.
- Нестача світла приводить до того, що листя стає блідим, пагони скручуються і всихаються. Якщо світла вистачає, рослини мають яскраве забарвлення.

Дослід «Світло навкруги нас»

Матеріал: 2 коробки з ґрунтом, зерна вівса.

Хід досліду: світло - нежива природа. Воно тепле, яскраве. Воно необхідно для людей та рослин. Візьмемо 2 коробки з ґрунтом, в яких посіяли овес. Одну коробку поставимо на підвіконня, де пригріває сонце, другу поставимо в темне місце. Перевіримо, в якій коробці овес швидше виросте.

Через декілька днів перевіряємо коробки з вівсом. В коробці, яка була поставлена на підвіконня, овес проріс швидко, мав гарне зелене листя. В другій коробці, яка стояла в темному місті, овес тільки «проклюнувся», листочки жовтенькі, тонкі.

Висновки: світло необхідно для росту рослин

Дослід «Рослини очищають повітря».

Матеріал: кімнатна квітка з великим листям, водичка, ганчірка, збільшувальне скло.

Хід досліду: Вимийте водою листя фікуса, або іншої кімнатної рослини з великим листям. Разом із дітьми розгляньте воду, краще через збільшувальне скло. Вона брудна, каламутна. Про що це свідчить? Домашні рослини збирають пил з повітря. Повторіть цей дослід через день-два. Збираючись

на листі рослин, пил заважає рослинам дихати. Чим чистіше листя рослини, тим вільніше воно дихає і швидше росте.

Висновки: рослини збирають пил, очищують повітря.

Підсумок:

- Ось бачите які є гарні кімнатні рослини.
- Що ми дізналися про землю?
- Як ви думаєте чи потрібно берегти все, що так щедро росте на землі?

Завдання 3. «Що ми відчуваємо коли беремо в руки квіточки?»

Психогімнастичний етюд « Квіти »

- Ми з вами перетворимось на різні рослини.
- \ Діти показують рухами квіти \
- А коли квіти бувають веселі? (чисті, помиті, политі) (показ мімікою)
 - А коли рослини бувають сумними ? (брудна, неполиті) (показ мімікою)

Підсумок:

- Щоб кімнатні рослини радували нас довго нам служили, ми повинні за ними добре доглядати.

Завдання 4. «Що ми знаємо про кімнатні рослини?»

Вихователь:

- У нашому куточку природи рослини незвичайні: хто в горщик загляне – той завдання дістане.

\ Діти беруть ілюстрації рослин, і відповідають на запитання \

Гра «Що було б, якби... »

- Що було б, якби рослину поставили в темне місце?
- Що було б, якби рослину забули полити?
- Що буде, якщо доглядати за рослиною: поливати, мити, рихлити землю?
- А чи можуть рослини бути для когось хаткою?
- Чи є рослини які лікують?

Вихователь: Всі ви добре сьогодні попрацювали у куточку природи, але залишилося ще одне завдання.

- Чи згодні ви створити цікаві, незвичайні рослини для нашої Феї квітів
- Давайте заплющимо оченята і уявимо вироби які змінили колір, форму.

\ Малювання рослин на піску(манка). «Сендплей» \

Вихователь:

- Поки ви виконували завдання, я взяла найбільшу квіточку і хочу щоб ви кожен своєю долонькою положили в неї побажання.
 - Я хочу щоб усі люди були здорові.
 - Я хочу щоб був мир...
- \ Діти виконують завдання \
- А тепер ваші гарні побажання перетворилися на маленькі квіточки добра і миру. І ми їх подаруємо гостям.
- \ Діти роздають гостям квіти \
- Фея:
- Я переконалася у тому. Що ви добре доглядаєте за кімнатними рослинами, тому вони у вас гарні та добре ростуть.
- Діти дарують феї квіточку.
- Молодці! Ви гарно сьогодні попрацювали, час нам відпочивати.

«Вчимося користуватися грошима з Афлатуном»

Конспект заняття для старшої групи

Мета:

Поглиблювати знання дітей про те, що таке гроші і як їх використовують; особливості праці монетника; різні види грошових одиниць.

Продовжувати вчити дітей розуміти що гроші використовуються для того, щоб купувати товари, які задовольняють як наші потреби, так і наші бажання.

Активізувати словник дітей професійною лексикою.

Використовувати інноваційні технології: інтелектуальну карту, вміння працювати з коректурними таблицями.

Продовжувати формувати у дітей уявлення про кількісну та порядкову лічбу. Закріплювати навички розміщення предметів (ліворуч, праворуч, між, попереду).

Продовжувати вчити дітей створювати інтелектуальні карти, як цілісну картину пізнавальних дій навколо ключового поняття, моделювати, уміти розмірковувати, робити висновки.

Розвивати навички економного витрачання і використання матеріалів.

Розвивати у дітей логічне і абстрактне мислення, зв'язне мовлення, пам'ять, увагу, фантазію.

Виховувати у дітей бережливість, ощадливість, працьовитість.

Обладнання: Іграшка Афлатун, інтелектуальна карта, монетки, купюри, Дидактичні ігри, скарбнички, коректурні таблиці, перфокарти, ілюстрації.

Хід заняття:

Організація дітей.

Вихователь:

- Всі швиденько поспішіть
І до мене підійдіть,
В гості друга ми чекаєм
Його ми дуже добре знаєм.
Любий Афлатун до нас прийде
І весело з нами час проведе.

Вихователь:

- А ось і він! (Прихід Афлатуна)
- (Діти стають в коло. Беруться за руки з Афлатуном)

Психогімнастика «Подаруємо один одному посмішку»

Вихователь:

- Діти, а чи любите ви, коли до вас приходять гості?
- Чому?
- Як ви вважаєте, що кожному з вас потрібно для щастя?
- Чому ми не можемо мати все те що хочемо?

Вихователь:

- Тож сьогодні друг Афлатун, хоче нам розповісти цікаві історії про виникнення та використання грошей.
- На допомогу нам прийде інтелектуальна карта.

Складання інтелектуальної карти.

Завдання 1. «Що ми хочемо побачити – хто і з чого виготовляє гроші?»

Вихователь: Зараз ми перейдемо у майстерню майстра.

- Щоб пригадати хто виготовляє і з чого виготовляють гроші нам потрібно виконати різні завдання, які підготував для вас Афлатун.

1. Дидактична гра «Знайдемо скарбничку Афлатуна»

(Діти за допомогою навідних стрілок в плані – схемі групи шукають заховані 2 скарбнички)

- Що знаходиться в скарбничці? (Гаманці з грошима)
- З чого виготовляють гроші?
- Якої форми бувають монети? Купюри?

2. Скласти з розрізаних частин – «Монетний двір»

- Складіть, будь – ласка, малюнок із частин і ви пригадаєте, хто ж і де виготовляє гроші . (Робота в парах)
- Чи може звичайна людина виготовити гроші ?

Підсумок:

- То з чого виготовляють гроші ?
- Як називається людина яка виготовляє гроші?

Вихователь: Молодці! Ви вправно справилися із завданням.

Завдання 2. «Ми хочемо дізнатись які є ще гроші»

Вихователь: Тепер попрошу вас перейти у наш міні – музей грошей.

- Що ви бачите в музеї?
- Давайте розглянемо які є тут гроші .
- Які ви знаєте країни?
- Чим відрізняються вони між собою?

(Мова, Герб, Прапор, Гроші)

- Як на вашу думку, до яких країн можна вирушити з злотими? Євро? Доларами?

- А які гроші є у нас в Україні?

Скільки всього купюр лежить перед вами?

Полічіть.

Дидактична вправа «Який по порядку? »

(Коректурна таблиця «Гроші»)

- Скільки є монет?
- Скільки є гривень?
- Де зна
- Де зна
- Яка ку

Дидактична гра «Добрати частинку до розбитої монетки»
(діти виконують завдання на килимку)

Підсумок:

- Ось бачите які є різноманітні купюри та монетки.

Завдання 3. «Що ми відчуваємо коли беремо в руки гроші?»

Психогімнастичний етюд «Гроші»

- Ми з вами перетворимось на різні купюри та монетки .

\ Діти показують рухами різні купюри \

- Як «розмовляють монетки»? (дзвенять)
- Як «розмовляють» купюри? (шарудять)
- Чим відрізняються купюри?
- А коли гроші бувають веселі? (показ мімікою)
- А коли гроші бувають сумними ? (показ мімікою)

Підсумок:

- Щоб гроші довго нам служили, ми повинні за ними добре доглядати.

Завдання 4. «Де можна використовувати та зберігати гроші?»

- Де користуються люди купюрами та монетами?
- А де на вашу думку зберігають гроші? (Використання ілюстрацій)

Дидактична гра «Супермаркет»

(Робота з перфокартами)

Покупки в супермаркеті – відділ «Посуду», відділ «Фруктів» з використанням монеток «афлатунчиків».

Підсумок:

- То ж для чого нам потрібні гроші?

Завдання 5. «Що ми знаємо про гроші?»

Вихователь:

Дидактична гра « Що можна придбати за гроші, а що ні? »
(Використанням позначок – червоного та зеленого кольорів)

Вихователь: Всі ви добре сьогодні попрацювали , але залишилося ще одне завдання.

- Уявіть що у вас велика сума грошей, подумайте як ви з ними вчините?

- ✓ Покладете в банк;
- ✓ Будете носити в кишені;
- ✓ Скласти в скарбничку;
- ✓ Закопаете в землю.

- Заплющіть очі, і уявіть щоб трапилось коли б зникли гроші?

Вихователь:

- Поки ви виконували завдання, Афлатун взяв найбільшу скриньку і хоче щоб ви кожен виготовили свою незвичайну і чарівну монетку.

\ Діти виконують завдання \

- Молодці! Ви гарно сьогодні попрацювали, час нам відпочивати разом з Афлатуном.

Висновки

Інтелектуальна карта орієнтує педагога і дітей на засвоєння не відокремленого, теоретизованого знання, а на життєву ситуацію, освоєння якої надає дитині життєвих компетенцій.

Карта є динамічним явищем, вона постійно змістовно змінюється в кожній конкретній навчальній ситуації, відповідно до того, як змінюватиметься логіка самого заняття, організація процесу.

Адже сама карта є наочним засобом, оскільки наявно показує дітям взаємозв'язки понять теми, основні логічні блоки, містить малюнки, картинки, а спосіб застосування такого засобу можна класифікувати як наочний метод.

Проте складання карти відбувається у процесі обговорення, полілогу, в якому діти як співрозмовники обмінюються думками, міркуваннями, висловлюють пропозиції, варіанти відповідей. Під час колективного обговорення карти діти залучаються до різних видів діяльності (малювання, розігрування ситуацій, виконання завдань за предметними картинками, створення рухливих образів тощо). Отже, метод

інтелектуальних карт можна зарахувати до класу комбінованих методів навчання.

Інтелектуальні карти є ефективним інструментом для організації навчального процесу. Вони допомагають візуалізувати інформацію, структурувати навчальний матеріал, планувати заняття, створювати алгоритми дій та адаптувати підхід до навчання відповідно до конкретних ситуацій.

Інтелектуальні карти можуть стати невід'ємною складовою освітнього процесу.

Цей метод сприяє інтелектуальному пошуку і розвитку виробленню нових систем поглядів, забезпечує реалізацію засад інтегрованої освіти, відображаючи системність і цілісність знань, покращує запам'ятовування і обробку інформації людиною, унаочнює матеріал, що пропонується до вивчення та засвоєння, є своєрідною технікою мислення та засобом творчого розвитку особистості.

Використання інтелектуальних карт сприяє засвоєнню відповідних знань, умінь, навичок; привертають увагу аудиторії; роблять заняття ефективнішими; залучають до співпраці.

Література

1. Базовий компонент дошкільної освіти / Науковий керівник: Т.Піроженко, доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент Національної академії педагогічних наук України; Авт. кол-в: Н.Гавриш, доктор педагогічних наук, професор; О.Брежнєва, доктор педагогічних наук; О.Байєр, кандидат психологічних наук; О.Рейпольська, Л.Загородня, М.Машовець, О.Половіна, Н.Левінець, І.Мордоус, А.Шевчук, О.Косенчук, О.Безсонова, О.Корнєєва, кандидати педагогічних наук; С.Нерянова, начальник відділу дошкільної освіти Міністерства освіти і науки України; Г.Лисенко, методист дошкільної освіти — електронна книжка, 2021.
2. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / О.І.Білан та ін. - Тернопіль: Мандрівець, 2022. - 216 с.
3. Використання інтелектуальних карт у плануванні та організації освітнього процесу. Клячко Л.М. Методист Теребовлянського районного методичного кабінету. Теребовля. 2015. - с.16

4. Гавриш Н. В. Інтегровані заняття : методика проведення. — К. : Шк. світ, 2007. — 128 с.
5. Інтелектуальні карти. Створення карт – схем Шульган Т.С. Консультація. Всеосвіта.
6. Інтелект – карта як методичний інструмент вихователя – методиста
 - а. вихователя - методиста Ізюмського дошкільного навчального закладу (ясла-садок) № 14 Слабоспицької О. М, Опис досвіду
7. Метод інтелектуальних карт в ЗДО» Куцан Н.А. Всеосвіта
8. Організація інтелектуальної і мовленнєвої діяльності дітей на основі інтелектуальних карт Кіндрат І. Старший викладач кафедри педагогіки, психології і корекційної освіти Рівненського ОІППО, Журнал «Вихователь-методист» №8, 2018. – с.42